

FIRAT'IN DOĞUSUNDAKİ RUS VARLIĞI

“

Rusya, 13 Ekim 2019'da terör örgütü YPG/PKK ile ilişkili Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile rejim ordusunun sınır bölgesine girmesine izin veren bir mutabakat imzalayarak bölgede ABD'nin yerini almaya çalışmıştır. Böylece Rusya, Türkiye'nin ilerleyişini durdurmak için bölgede garantör ülke olmayı ve SDG ile Beşar Esad rejimi arasındaki müzakerelerin gözetimini üstlenmeyi vadetmiştir.

”

Dr. Samir Alabdullah

Uzman, ORSAM

T el Abyad ve Rasulayn arasında gerçekleşen Barış Pınarı Harekâtı'nın ardından ABD'nin Türkiye ile olan sınır hatından çekilip petrol sahalarında yoğunlaşmaya başlamasıyla Ekim 2019 tarihinde Ruslar Fırat'ın doğu bölgesinde de etkisini artırmaya başlamıştır. Rusya, 13 Ekim 2019'da terör örgütü YPG/PKK ile ilişkili Suriye Demokratik Güçleri (SDG) ile rejim ordusunun sınır bölgesine girmesine izin veren bir mutabakat imzalayarak bölgede ABD'nin yerini almaya çalışmıştır.

Böylece Rusya, Türkiye'nin ilerleyişini durdurmak için bölgede garantör ülke olmayı ve SDG ile Beşar Esad rejimi arasındaki mü-

zakerelerin gözetimini üstlenmeyi vadetmiştir. Söz konusu mutabakat rejimin Ayn el-Arab, Tel Temr, Ayn İsa bölgelerinde konuşlan-

masına olanak sağlamıştır. Rus güçleri ise Münbiç'teki es-Sa'diyye Üssü, Halep kırsalındaki Ayn el-Arab'ta bulunan Harab Işk Üssü ve Haseke'deki Yelda Sarayı Üssü gibi eskiden ABD'nin kontrolünde olan bazı üslere girme imkânı elde etmiştir. Bunun yanı sıra Kamışlı Havaalanı'nı çok sayıda helikopter, Pantsir tipi hava savunma sistemleri ve Hmeymim Üssü'nden getirilen savaş uçakları ile donatan Moskova buradaki askerî faaliyetlerine hız kazandırmıştır.

22 Ekim 2019'da Moskova ve Ankara arasında SDG'nin sınırdan 30 km çekilmesini, iki taraf arasında Ayn el-Arab'tan el-Malikiye'ye kadar (Kamışlı hariç) 10 km derinlikte ortak devriyelerin yapılmasını, Tel Abyad ve Rasulayn vilayetlerinin mevcut statülerinin korunmasını içeren Soçi Mutabakatı imzalanmıştır. İmzalanan mutabakat neticesinde Rusya'nın Fırat'ın doğusundaki askerî varlığının daha da güçlendiği anlaşılmaktadır.

Rus Kuvvetlerinin Bulunduğu Bölgeler

Fırat'ın doğusunda Rusya'ya ait yaklaşık 15 adet askerî nokta bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri aşağıda belirtilmiştir:

- **Kamışlı Havaalanı:** Hava savunma füze sistemini, yaklaşık iki yüz Rus askerini, onlarca zırhlı araç ve tankı, altı helikopter, helikopter uçaklarını, MİG-35 tipi iki adet saldırı uçağını bünyesinde barındıran askerî üstür. Rus subaylar, havaalanı yakınındaki villaları karargâh olarak kullanmaya başlamışlardır. Rusya, Kamışlı Havaalanı'nı Hmeymim Üssü'ne benzer bir havaalanına dönüştürme istemektedir.
- **Tabka Askerî Havaalanı:** Tabka (Fırat) Barajı'nın yakınlığında yer almaktadır. Askerî takviyelerinin Rusya tarafından sağlandığı havaalanında Rus müsteşarları Halep ve Rakka arasındaki askerî üslere taşıyacak helikopter uçakları bulunmaktadır.
- **Ayn İsa Üssü:** Muhalif gruplar, SDG ve rejim ordusu arasındaki temas hattında yer almaktadır. Rakka'daki 17. Tümen'e bağlı 93. Zırhlı Tugay Üssü'dür. Üsse Rus kuvvetleri tarafından elliden fazla zırhlı araç takviyesi yapılmıştır. Ayrıca Rakka vilayeti sınırlarında bulunan 17. Tümen Üssü ve Rakka ile Ayn İsa arasında bulunan Tel es-Semen Üssü'nü de unutmamak gerekmektedir.
- **Sarrîn Üssü:** Ayn el-Arab'ın güneyinde, es-Sebt köyünde yer almaktadır. ABD kuvvetlerinin çekilmesinin ardından Rus kontrolüne geçmiştir.

- **Tel Temr Üssü:** Bir helikopter pisti, zırhlı araçlar ve askerlerden oluşan üs; Rusya tarafından inşa edilmiştir.
- **Kamışlı'nın batısında yer alan villa,** Rus subaylar tarafından karargâh hâline getirilmiştir. Bunlar dışında Amuda Meslek Lisesi Üssü, Cebel Kevkeb Alayı ve Ayn el-Arab'ın güneyindeki Üssü gibi askerî alanların Rusya'ya ait olduğu söylenebilir.

“

Rusya, kontrolünü ele geçirdiği eski ABD üsleri, nehir barajları ve elektrik enerjisi ile de yetinmemektedir. Bilakis rejimin bulunmadığı veya rejim güçlerinin zayıf şekilde varlık gösterdiği bölgelerde kendisine bağlı yerel milisler oluşturarak buralarda kendi nüfuzunu daha fazla güçlendirmeye çalışmaktadır.

”

Eski tren istasyonunda ve Kamışlı Ziraat Bankası Basıl kavşağı yollarında da Rusya'ya ait askerî

noktalar bulunmaktadır. Bu askerî noktalar bölgeden çekilmeden önce ABD kuvvetleri tarafından kullanılmaktaydı. Rusya, bu bölgeleri birbiriyle bağlantılı askerî üsler hâline getirmiştir. Türkiye ile bazı alanlarda ortak devriyeler yürütmeye başlamasına rağmen Suriye'de askerî olarak güçlenen Rusya'nın bu hamleleri son dönemde ABD kuvvetleri ile birtakım çatışmalar yaşamasına sebep olmuştur.

Rus Askerî Varlığının Bulunduğu Bölgelerde Moskova'nın Girişimleri

Rusya, kontrolünü ele geçirdiği eski ABD üsleri, nehir barajları ve elektrik enerjisi ile de yetinmemektedir. Bilakis rejimin bulunmadığı veya rejim güçlerinin zayıf şekilde varlık gösterdiği bölgelerde kendisine bağlı yerel milisler oluşturarak buralarda kendi nüfuzunu daha fazla güçlendirmeye çalışmaktadır. Böylelikle kontrolü olduğu alanlarda kendi politikalarını yürütmekte olup bölgede genişlemeye çalışan İran ve diğer ülkeler ile de nüfuz mücadelesini sürdürmektedir. Rusya bu bağlamda Haseke vatandaşlarından bir milis oluşturmaya başlamıştır. Bu milis

grubun kuruluş aşamasında 400 genç seferber edilmiş; gençler Rusya'nın gözetiminde SDG tarafından çeşitli silahlarla eğitilmiştir. Milis güçlerin görevi Rus askerî üs ve merkezlerini korumaktır. Ruslar Kamışlı Havaalanı'ndaki 5.Kolordu, Hârra et-Tayy, Amuda, ed-Derbâsiye ve Tel Temr gibi merkezlerde milis güçleri oluşumuna gönüllü katılımı sağlamak için kayıt merkezleri açmıştır. Rusya, gönüllü milis kuvvetlerine aylık 200 dolar maaş vermektedir. Rusya'nın söz konusu ödenekleri milli savunma ve Baas Tugayları mensuplarını cezbetmiş; çok sayıda üye Rusya tarafından desteklenen milislere katılmak amacıyla istifasını sunmuştur. Yeni kurulacak milis gücün 500-1000 kişiden oluşacağı belirtilmiştir. Rusya, bu birliğin Haseke dışından hiçbir partiyle ilişkisi olmayacağını veya herhangi bir tarafla çatışmayacağına, zaruri durumlar dışında herhangi bir savaşa girmeyeceğine dair bu bölgedeki aşiret liderlerine öncül garantiler vermiştir.

Rusya, bölgedeki Arap aşiretleri ile birçok görüşme gerçekleştirmiştir. Bu milislerin Moskova politikaları yönünde hareketini sağlamak amacı ile sadece Kürtlerden değil çoğunlukla Araplardan oluşmasını istemektedir. Bu girişimi desteklemek için yerel meclisleri ziyaret eden Ruslar, meclislerin hizmet sorunlarını çözeceklerini ve kendilerine her türlü yardımı yapmaya hazır olduklarını belirtmişlerdir. Moskova, Amerikan devriyelerini rahatsız edecek ve SDG'nin özerklik projesini tehdit edecek bir askerî birlik oluşturarak bölgede etki oluşturmaya planlamaktadır. Rusya'nın bu politikasının amacı ABD ve ABD'nin des-

teklediği SDG temelli özerklik projesi üzerinde baskı oluşturarak Moskova'yı Suriye arenasında en güçlü yabancı taraf hâline getirmektedir.

Rusya, siyasi ve ekonomik taleplerle bölgede yayılmaya çalışmıştır. Suriye rejiminin yakıt ihtiyacını karşılayabilmesine yardımcı olmak için daha önce ABD'nin elinde bulundurduğu bölge zenginliklerine ulaşmak istemektedir. Şam rejimi, kendisine uygulanan ekonomik yaptırımlar nedeniyle yıllardır akar-yakıt krizi ile karşı karşıyadır. Hem rejimin bu krizini çözüme kavuşturmak hem de rejime sunduğu desteğin maliyetini gidermek amacı ile enerji zengini Moskova'nın kontrol etme hedefi olduğu aşikârdır. Bölgenin ayrıca Irak ticaret yolunu kontrol eden ve dolayısı ile Kuzey Irak'taki petrol sahalarına yakın bir konumda olduğu unutulmamalıdır. Irak ve Suriye arasındaki bu önemli alanı kontrol ederek Moskova'nın, petrolü Türkiye veya İran üzerinden ihraç etmek yerine inşa edilecek boru hatları ile Kuzey Irak'tan Suriye limanlarına taşıma niyeti olduğu

söylentileri söz konusudur. Bu bağlamda askerî, siyasi ve sosyal araçlar kullanarak kontrolü altında tuttuğu müttefiki Esad'ın bölgeleri haricindeki gerekli başka alanlarda da etki sahibi olmaya çalışmaktadır. Suriye rejimi, Ruslarla petrol sahası yatırım sözleşmeleri imzalamaktadır. Böylelikle Rusları bölgedeki Amerikan güçleri ile doğrudan çatışmaya çekmeye çalışarak Rus yayılımını engellemeyi hedeflemektedir. ABD, bu bölgelerden çekilerek Rusya'ya bir hediye sunmuşsa da sonrasında artan Rus etkisinden endişe duymaya başlamıştır. Doğu Fırat bölgesindeki Rus devriyelerine itiraz etmek ve devriyelerin Amerikan nüfuzunun olduğu bölgelere girmesini engellemek suretinde Rusya'ya uyarı mesajları göndermiştir. ABD güçleri bölgedeki varlığını artırmak için bölgeye yeni kuvvetler göndermiştir. ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Fırat'ın doğusunda gerçek anlamda Rus askerî kuvvetinin bulunmadığını ve bölgede bir Rus işgalinden söz edilemeyeceğini belirtmiştir. Rusya, Deyrizor'daki petrol sahalarına yaklaşmaya çalışırken ABD

Rusya'ya karşı sert bir tutum benimsemiştir.

“

ABD sonrasında ise bu bölgedeki ikinci aktör son dönemde askerî varlığını tahkim eden Rusya'dır.

”

Sonuç olarak Rusya; Fırat'ın doğusunda yayılım göstererek söz konusu bölgelerde askerî kontrolü sağlamayı, M4 karayolunu elinde tutmayı, Körfez ve Irak'taki ABD askerî varlığına karşı yeni bir denge statüsü kazanmayı amaçlamaktadır. Diğer taraftan Suriye'nin kuzeydoğusunda yaşanan gelişmelerin seyrine bakılacak olursa bölgede söz sahibi olan aktörlerden en önemli birinin ABD olduğu çok aşikârdır. SDG aracılığı ile Fırat'ın doğusunda oluşturulacak özerk bir yönetim formülüne gerçekleştirdiği girişimler ile sıcak bakan ABD; ayrıca uluslararası koalisyon ile iş birliğine giderek daha önceden çekilmiş olduğu Fırat doğusu bölgesinde yeniden konumlanmayı, nüfuzunu artırmayı ve yayılım göstermeyi amaçlamaktadır. ABD sonrasında ise bu bölgedeki ikinci aktör son dönemde askerî varlığını tahkim eden Rusya'dır. 2019'un sonlarında bölgenin önemli bir kısmından çekilen ABD'nin bölgede yeniden varlık göstermesine engel olmak, Moskova ile doğrudan bağlantılı ve ABD kuvvetlerinin bulunduğu bölgelerde Washington'a baskı uygulayabilecek askerî bir taraf oluşturmak Rusya'nın Fırat'ın doğusuna yönelik takip ettiği öncül politikalar olarak karşımıza çıkmaktadır. ■